

Fenomeenanalyse radicalisering en extremisme Flevoland

Aandachtspunten gemeente Noordoostpolder

Introductie

De Fenomeenanalyse Extremisme en Radicalisering Flevoland is uitgevoerd door Verwey-Jonker Instituut en RadarAdvies, in opdracht van gemeente Almere mede namens de gemeenten Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. De verzamelde data kennen beperkingen, bijvoorbeeld omdat de onderzoekers afhankelijk waren van open bronnen en de perspectieven van respondenten. Door het combineren van verschillende bronnen en methoden is het desalniettemin mogelijk gebleken om goed zicht te krijgen op het fenomeen radicalisering en extremisme en de aanpak daarvan in de provincie Flevoland. De fenomeenanalyse geeft primair een provinciaal beeld. Voor een uitgebreide verslaglegging van de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar het provinciebrede rapport. Binnen het beschikbare urenbudget waren de mogelijkheden tot verdiepend onderzoek per individuele gemeente beperkt. Op gemeentelijk niveau dienen de verkregen inzichten daarom als indicatief te worden beschouwd.

Radicalisering

- In de periode 2020-2024 zijn bij het Zorg- en Veiligheidshuis vier casussen van mogelijke radicalisering of extremisme aangemeld, waarvan drie na weging in het casusoverleg zijn besproken. Zowel in de gemeente Noordoostpolder als in de omliggende gemeenten zien professionals en gemeenten vanaf 2020 de opkomst van burgers met anti-institutionele overtuigingen. In de gemeente Noordoostpolder zijn anti-institutionele activisten en radicalen aanwezig, zoals soevereinen. Rondom verkiezingen zijn stembiljetten teruggestuurd. In de coronatijd waren er mensen die zich wilden uitschrijven uit de Basisregistratie Personen (BRP). In de politieregistraties valt op dat in 2020 relatief veel (11) incidenten de algemene CTER-code hebben gekregen. Volgens betrokkenen is aannemelijk dat dit gaat om incidenten met soevereinen¹. In de jaren 2021, 2022, 2023 zijn minder incidenten gelabeld als CTER-algemeen. Dit kan duiden op een afname van het aantal incidenten met soevereinen. Wel krijgt de gemeente nog maandelijks brieven van mensen die zich willen uitschrijven. De gemeente ziet dat sommigen van deze mensen in financiële problemen zitten. Het is daarbij de vraag of acties zoals uitschrijven werkelijk ideologisch zijn gemotiveerd of dat het eerder om wanhopige acties gaat van mensen met schulden die op deze manier hopen op een uitweg.
- Van links extremisme, radicalisme, activisme en protest zijn volgens professionals en gemeente weinig voorbeelden in de Noordoostpolder. Activisten gaan eerder naar de grotere steden als er protesten of manifestaties zijn. Op religieus - en rechtsextremisme, radicalisering of activisme zijn er eveneens weinig signalen bekend. Het feit dat er weinig signalen zijn wil echter niet zeggen dat het niet bestaat. Er zijn zorgen over de signalering: is het er niet of zien we het niet? Professionals en gemeente geven aan met name een te beperkt zicht op en kennis te hebben over wat er online gebeurt. Hierdoor blijven ontwikkelingen in het online domein en mogelijke signalen van radicalisering mogelijk onopgemerkt en/of onbegrepen.

Potentiële voedingsbodems²

- In de gemeente Noordoostpolder is over het algemeen sprake van relatief veel sociale cohesie: inwoners kijken naar elkaar om. Dat is een beschermende factor tegen radicalisering. Wel worden ook factoren genoemd die potentieel tot spanningen kunnen leiden in de gemeente, maar thans nog niet tot grote problemen leiden. Zo spelen in de gemeente Noordoostpolder bij een deel van de bevolking diverse sentimenten tegen landelijk beleid. Het verzet tegen stikstofbeleid is in de gemeente aanwezig. In de periode van de boerenprotesten zijn enkele kleinere protestacties geweest die zonder grote problemen zijn verlopen.
- In de gemeente Noordoostpolder zijn relatief hoge aantallen arbeidsmigranten gehuisvest. De huisvesting van arbeidsmigranten ligt gevoelig vanwege mogelijke overlast die door omwonenden kan worden ervaren en doordat de huisvesting van arbeidsmigranten in combinatie met een woningtekort negatieve sentimenten richting arbeidsmigranten én de lokale overheid kunnen versterken. Een ander thema is de opvang van vluchtelingen en de huisvesting van statushouders. Hoewel dit in de

¹ Voor anti-institutionalisme bestaat geen aparte CTER registratie.

² Voedingsbodems leiden niet per definitie tot radicalisering en extremisme, maar kunnen mogelijke risico's hierop wel vergroten.

gemeente Noordoostpolder niet leidt tot grote spanningen ervaren sommige bewoners wel een gevoel van ‘zij wel, wij niet’.

Mogelijke verbeterpunten en aanbevelingen

De gemeente Noordoostpolder is bezig met het onder de aandacht brengen van radicalisering en haar meldstructuur. De lijnen zijn kort, maar zijn ook kwetsbaar, want afhankelijk van specifieke personen. Door betrokkenen wordt ook genoemd dat radicalisering nog relatief onderbelicht is binnen de gemeente en dat professionals moeite hebben om mogelijke signalen van radicalisering te kunnen herkennen. Hoe de verbeterpunten en aanbevelingen uit het rapport er per gemeente uitzien, stemmen wij later in een werksessie met de gemeente af. Hieronder (alvast) een samenvatting van de punten uit het rapport, met dikgedrukte de mogelijke focus voor de gemeente Noordoostpolder.

Verbeterpunten

- **Meldstructuur: waar of aan wie signalen te melden. Dat betreft vooral de professionals die niet werkzaam zijn in het veiligheidsdomein.**
- Te lage meldingsbereidheid. Onder meer omdat bij professionals soms het bewustzijn ontbreekt ten aanzien van radicalisering en extremisme, ook omdat men niet altijd weet wanneer te melden.
- **Het doormelden van signalen hangt te vaak aan een specifieke persoon. Als deze persoon wegvalt (door ziekte of verloop), dan is de ‘meldingslijn’ doorbroken wat de aanpak kwetsbaar maakt.**
- **Duiden van signalen: professionals in vooral het sociaal domein vinden het soms moeilijk om te doorgronden wanneer een signaal mogelijke radicalisering betreft of dat het gaat om bijvoorbeeld aandacht zoeken door extreme uitspraken te doen.**
- Rondom deskundigheidsbevordering is een punt van zorg dat kennis mogelijk wegzakt of verdwijnt. Dit komt onder meer door het verloop onder zowel ambtenaren als professionals met expertise op het thema. Bovendien zijn radicalisering en onderliggende voedingsbodems dynamisch, want verschijningsvormen -en dynamieken veranderen snel.
- Gebrek aan kennis over informatiedeling: wat mag niet, maar vooral ook wel mag onder de AVG.

Aanbevelingen

- **Verhoog de bewustwording en prioriteit van radicalisering en extremisme bij zowel bestuurders als professionals en ketenpartners.**
- **Blijf investeren in brede kennis en bewustzijn over diverse vormen van extremisme, radicalisering en voedingsbodems, met bijzondere aandacht voor nieuwe verschijningsvormen.**
- Verbeter regionale coördinatie door regionale aandachtsfunctionaris aan te stellen.
- **Scherp signaleringsstructuren aan en zorg voor heldere meldroutes voor signalen van radicalisering en extremisme.**
- **Versterk de integrale samenwerking tussen beleidsdomeinen en met en tussen partners in het veld om extremisme te herkennen, duiden en adresseren. Door samenwerkingsstructuren over de beleidsdomeinen heen te versterken, kunnen gemeenten ook beter inspelen op het dynamische karakter van radicalisering en extremisme.**
- **Betrek het sociaal domein bij preventie van radicalisering. Het sociaal domein kan een belangrijke rol spelen bij het preventief handelen bij onbehagen, polarisatie en het voorkomen van radicalisering, maar wordt nog niet altijd voldoende betrokken.**
- Investeren in samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs biedt mogelijkheden om veerkracht van jongeren tegen zorgwekkende radicalisering te versterken.
- Vergroten van de kennis over informatiedeling: wat niet, maar vooral ook wel mag onder de AVG.
- Kijk naar wat wél mogelijk is om zicht te krijgen op online radicalisering en extremisme.
- Inzetten op kritisch denken en digitale weerbaarheid van jongeren.
- **Verspreiden en implementeren van handelingsperspectieven omgang met soevereinen.**